

Włodzimierz Pela

Pułusk - Miasto, woj. ciechanowskie

Informator Archeologiczny : badania 19, 174-175

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szkła w płasku pochodzenia rzeźnego osiągnięto tylko w części północnej wykopu / głębokość około 3,45/ 3,50 m/, natomiast w części południowej nadal należały warstwy użytkowe, mimo osiągniętej w tym miejscu głębokości około 3,80 m. Dokonano odwiertu i stwierdzono, że miąższość ich zalegania wynosi jeszcze około 0,80 m. Niestety, ze względu na możliwość osunięcia się ścian wykopu prace przerwano.

Najliczniejszą grupę ruchomych materiałów źródłowych oprócz kości zwierzęcych stanowi ceramika naczyńowa średniowieczna i nowożytna z XIV-XVIII/XIX w. Znalaziono także pewną ilość ułamków naczyń wczesnośredniowiecznych z 2 połowy XIII w. Z innych zabytków wydobyto średniowieczny /XIV w. / nóż żelazny, 1 monetę /szeląg /? / Jana Kastmiera / i stosunkowo liczne fragmenty naczyń szklanych.

Materiały z badań z roku 1985 znajdują się w PA PKZ O/Poznań.

Przewiduje się kontynuację badań.

PUSZYNA, gm. Korfańców
woj. opolskie

patrz
wczesne średniowiecze

PULTUSE
woj. ciechanowskie
Zamek

FP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Warszawie

Badania prowadzili mgr mgr Marek Mirosławski i Zbigniew
Polak /autor sprawozdania/. Finansował WKZ w Ciechanowie.
Działający sezon badań. Zamek.

Badania prowadzone były na stokach wzgórza zamkowego. Miały na celu głównie ustalenie przebiegu murów oporowych, określenie ich konstrukcji, stanu zachowania, datowania oraz dostarczenie danych do projektu uporządkowania otoczenia zamku. Złożono 13 niewielkich wykopów o łącznej powierzchni 95 m² oraz prowadzono nadzór archeologiczny w wykopie budowlanym o powierzchni 34 m² po zewnętrznej stronie zachodniego skrzydła.

W 8 wykopach odsłonięto mur oporowy biegnący u podnóża stoku. Zaczyna się on na wysokości ryzalitu zachodniego i otacza zamek od zachodu i południa. Na wysokości ryzalitu wachodniego jego budowa została przerwana i nigdy nie ukończona. Mur o grubości około 1 m i zachowanej wysokości do 3 m zbudowany został z cegły w układzie nieregularnym, łączonej gliną, miejscami z dodatkiem wapna. Fundament metrowej głębokości wykonano we wkopie wąskoprzestrzennym z kamieni i gruzu ceglanego zalanych zaprawą wapienną. Od zewnątrz mur wzmocniono gęsto rozmieszczonymi przyporami i otynkowano. Czas budowy datujemy na XVII w. W Instrukcji z 1753 r. mur ten określony jest jako "wszystek zrujnowany". Odcinek między schodami prowadzącymi do "Domu Seniora" a obecnym zjazdem przy końcu skrzydła wachodniego otrzymał w czasach najnowszych płaszczowanie cegłą klinkierową na zaprawie cementowej.

Drugi mur oporowy biegnie górą, wyznacza krawędź wzniesienia zamkowego od ryzalitu zachodniego do końca zachodniego skrzydła zamku. Zbudowany jest z cegły w układzie blokowym, na zaprawie wapiennej. Jego powstanie wiążemy z przebudowami dziełnastowiecznymi.

W wykopie XXIIA, na południowy zachód od zamku, odsłonięto mały fragment płytkego fundamentu z kamienia i cegły, który można wiązać z budynkiem widocznym w tym miejscu na planach z początku XIX w.

W wykopie XXIV, na północny zachód od zamku, zbadano układ nawarstwień u podnóża stoku, co w powiązaniu z wynikami badań z 1983 r. powinno umożliwić odzworzenie historii zagospodarowania terenu pomiędzy zamkiem a kaplicą Św. Marii Magdaleny.

Materiały i dokumentacja znajdują się w PAK PKZ w Warszawie.

PULTUSK-MIASTO
woj. ciechanowskie

Ciechanowskie Towarzystwo Naukowe
Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Ciechanowie

Badania prowadził mgr Włodzimierz Pella. Finansował WKZ w
Ciechanowie. Ósmy sezon badań. Osada wczesnośredniowieczna
na Starym Mieście XII-XIII w. Miejska zabudowa drewniana
średniowieczna i nowożytna XIV-XIX w. Baszta przyszpitała
XVI w. /? /

1. Stare Miasto - kościół NMP

Prace badawcze na Starym Mieście miały na celu odszukanie osady wczesnośredniowiecznej lokalizowanej dotychczas przy kościele NMP, jednak nie potwierdzonej źródłami archeologicznymi na wspomnianym terenie. Miejsce poszukiwań przesunięto bardziej na wschód od kościoła, bliżej koryta Narwi, na teren zajęty przez posesję prywatną i Zakład "Piłam". Przebadano obszar 270 m². Odsłonięto fragmenty kilku obiektów wczesnośredniowiecznych: dwa obiekty mieszkalne z paleniskami, o czworobocznym zarysie, wymiarach 3 x 3 m i 3 x 4,5 m oraz 6 podłużnych jam. Materiał zabytkowy to paciorki szklane, fragment szklanej

obrączki, grzebiak jednostronny, noże żelazne, brązowy kablączek skroniowy, druciki brązowe, fragment przesiłki oraz 3 promby ołowiane "zdobione", których datowanie umożliwił może, bardziej precyzyjne datowanie całej osady. Natrafiono także na obiekty młodsze m.in. zagłębiony w podłożu obiekt z piecem w narożniku północno-wschodnim z XV w. oraz podpiwniczone obiekty nowożytne.

2. ul. Piotra Skargi 39 a

Prowadzono nadzór nad wykopem budowlanym pod budynek mieszkalny. Zdokumentowano kolejne elementy drewnianej zabudowy miasta średniowiecznego oraz wyeksploatowano studnię wykonaną z pionowo wbitych desek dębowych - w formie walca - wzmocnioną drewnianymi obręczami. Z zasypiska wydobyto fragmenty naczyń glinianych oraz fragmenty płytek koła do wosu.

3. ul. Szkolna 13 i dziedziniec sądu

Dwa podziemne wykopy archeologiczne-wykonane w miejscach planowanej zabudowy - odsłoniły nawarstwienia o miąższości 4, 80 m od obecnej powierzchni gruntu, powstałe od końca XV w. Warstwy kulturowe opadają w kierunku kanału - dawnej doliny rzecznej. Odsłonięto grube warstwy mierzwy oraz poziomo leżące belki drewniane i pionowo wkopane i wbite słupy. Ze względu na niewielki fragment odsłoniętej powierzchni nie można jednak jednoznacznie określić ich przeznaczenia - zabudowa drewniana czy umocnienia brzozy.

4. Baszta przyszpitalna

Wykop uzupełniający badania archeologiczne obiektu. Odsłonięto fundamenty oraz otwór okienny.

Materiał zabytkowy znajduje się w Połtuaku w magazynach ekspedycji wykopaliskowej CTN.

RACIAZEK
woj. wrocławskie

Uniwersytet Łódzki
Katedra Archeologii

Badania prowadziła grupa pracowników i studentów Katedry Archeologii DL pod kierunkiem doc. dr hab. Leszka Kajzera. Finansował WKZ we Wrocławku. Słódmy sezon badań. Zamek średniowieczny usytuowany na grodzie i wielokrotnie przebudowywany.

Prace badawcze kontynuowano po rocznej przerwie spowodowanej postępaniem prac murarcko-konserwatorskich. Wykonano 2 wykopy archeologiczne i 4 odkrywki architektoniczne o powierzchni około 50 m² i orientacyjnej kubaturze 150 m³, zinventaryzowano 123 pozycje zabytków ruchomych, w tym blisko 4.000 fr. ceramiki, dokonano szeregu obserwacji analitycznych.

Odkryto i zbadano w wykopie XII fundament północnej ściany "kamienicy wielkiej", stwierdzając obecność aż 5 odsadzek. Potwierdzono także obserwacje dotyczące poziomu użytkowego koło domu zamkowego w okresie jego budowy, a także zarejestrowano głębokość posadowienia i sposób murowania obu barokowych liżen-przypór.

W wykopie XI zarejestrowano posadowienie południowego odcinka muru obwodowego, który ulokowano na poziomach kulturowych zawierających cegły. Płytkie fundamenty muru i jego relacja do dochodzących warstw ściennych wskazują, że wzniesiony on został późno, między połową XV, a połową XVI w.

Zbadano także /odkrywa 28 i 29/ teren wieży bramnej, wzniesionej na przemyku wiodącym do zamku, przez Hieronima Rozdrażewskiego /+1.800/. Stwierdzono, że mury wieży bramnej zostały całkowicie rozebrane w I połowie XVIII w., nie zarejestrowano nawet negatywów murów. O istnieniu wieży świadczą obecnie tylko ponad dwumetrowej grubości płaty gruzu.

Dokończono badania "wieży Karnkowskiego" i przyległych do niej budynków mieszczących kuchnię i piekarnię. Potwierdzono chronologię wieży, lata trzydzieste XVI w., zbadano jej posadowienie i wybrano wypełniko, zawierające sporo przedmiotów żelaznych i około 3,1 tysięcy fragmentów ceramiki. W północnym murze wieży zaobserwowano obecność sięgaczy, do których nie domurowano jednak muru obwodowego. Ten odcinek obwodu wznosił dopiero H. Rozdrażewski, który "domurował" się do północno-wschodniego narożnika "wieży Karnkowskiego", a nie do przygotowanych uprzednio sięgaczy.

Stwierdzono także, że do 2 połowy XVI w. zamek w Raciażku nie posiadał pełnego obwodu murowanego i był tylko broniony od wschodu ścianami "kamienicy wielkiej", a od południa murem i "wieżą Karnkowskiego". Natomiast mury obwodowe w partiach zachodniej i północnej wznosił dopiero H. Rozdrażewski. Były one płytko posadowione, wąskie i nie miały chyba praktycznego waloru obronnego. Ten ostatni wynikał ze znacznego przewyższenia wzniesienia zamkowego ponad dolinę Wisły i okoliczne parowy dochodzące do 30 m.

Badania nie wniosły zasadniczych korekt w hipotetyczny rytm przemian osadnictwa na wzgórzu zamkowym i przebudów zamku zaprezentowanych w "Informatorze Archeologicznym" - badania 1983. Zamek murowany rozpoczęto wznosić w XIV w. na pozostałościach XII-XIV-wiecznego osadnictwa grodowego. Rozbudowy jego trwały do końca XVI w. Wiek XVII przyniósł stopniowy upadek znaczenia zamku, a na początku XVIII w. mury jego zostały rozebrane. Z resztek gotyckiego domu zamkowego Krzysztof Szembek w drugiej ćwierci XVIII w. wznosił barokowy pałac. Został on rozebrany wraz z resztkami innych murów, na początku XIX w.

W 1886 r. prowadzone mają być jeszcze bieżące nadzory konserwatorskie.

Materiały i sprawozdania z badań znajdują się w archiwum WKZ we Wrocławku i w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Badania zostały zakończone.